

Комментатор колонкалара
ЯДЕРНАЙ СЭРИИ СЭВИГЭР
БУОМУ ОНГОРУОХХА

Хиросима, Нисага, Суна. Орустар бигр сүрүткө минүн бигр модун хилдаа буолалларын курдук, минилер улук плаана да араас континениарытар тэнийэр ядернай катастрофаны бонсор общественность хамсааныны үскөтөллөр. Хиросиматаагы Эвэ паркатыгар аарыллыбыт «Эвэ декларацията», Мексика Тихэй океан кытылынаагы кыраакый куоратыгар «делийсий алгалар» лидердэринэн онго куалубут «мексикансий декларация», арыыга олоорор Финниг государствотун «содрицатыгар—Суведа кытылылыбыт холбоһуктаах коммюнике—нииндэр бары бигр куолаһынан модукаллар: ядернай дэлбөт тэтирилэллэр суһалтык тохтооторто, ядернай сарни сәбин бонсор уонна суох онгору суолу тобулапта.

Сүбдэг буулган аасныг Тихэй океан содуруу өтүгээдэй форум — Тихэй океан уон үс согуударстволарын уонна бэйэлэрин бэйэлэрэ даяанар территорияларын регионаары политическай уонна экономическай тэрилтэлэрэ — уон сэттис сессияга ити регион норуоттара киинин ядернай суох зонанан билдээрэгэ бытэ быһаары-ныылаахтарын биэргэттилэр. Ити ядернай сэрин сэбин тэнтэни элгэтин кылаттымыга тириэрдэр итин хашык суолталаарын бэйэтэ өтөр. Итиннэ Со-дуруу Америка кытыла-рыттан Австралияга диз-ри тэнийлэр 8,5 мөлүбүөн км² квадратный километр из-наах сокумнар улахан те-рритория туһунан этиллэр эбээт. Чуолаан, бу зонага Күн арымыларын болохто-руттан бирдэстэнигэр аасныт сул атырдыах айын 6 күнүгэр Тихэй океан содуруу өтүгээдэй форум кытылылаахтары-нан илэн баттамыт «Ра-ратон дуогабарын» кы-тылылаахтара дойдулар-га ядернай сэрин сэбин бас билэн киинин хара-йы уонна боруобалааһын бөдүлүлэр. Дуогабар итин сэрэ зона уутугар радио-активнай тобохтору быра-гары амго бобор. Билгэ-ни сессияга ылымнылы-быт дуогабарга, борото-куолаарга, киинлэр бары ядернай держалаларга глэн баттатарга бөрүл-дүллэр, ядернай суох зона бары принциптэрин туһунан ому тэңэ киин

«Ишгэр ядернай сэрин сә-
бан тутубақ ишәинә сүд-
набаб буолуу уонна ин-
нэин боруобалаабаб буо-
луу туһунан» этиллэр.
Ити ураты аңгуальнай,
тоҕо дьэтөххэ арҕаһы
державалар иһини дэ
отхүтэр туох да мөһөн
көрсүбүккэ эрэ бу регио-
ну бааларын стратегиче-
скай бьылааннарыгар
туһанарга, нэһин, бил-
дип Франция курдук, ба-
йларын ядернай боруо-
балааннарыгар салҕаан
Ыһтырга баараллар. Ва-
шингтонга Тихэй океан
сөүрүү отхүтэри форум
булгуччулаах «Ууох»
дээн эһитигэр хардар-
баттара түбөспүччө буол-
батах, ити төгүтүн ары-
йан «Африк Ази» суру-
наал Вашингтонга ядер-
найы утары инфекция Ти-
хэй океаны буттүүнүн ха-
барынан куттал кууһу-
рэрин туһунан суруйар.
Бу регионга АХШ иһин
сүүсчээн байһаһай ба-
залара уонна объектара,
ол иһгэр ядернай сэрин
сөһүтхтэр, бааллар
«Сөһүт»

Вашингтон уонна киин куомуннахтара кыйахаллардылар төрүөт суох буолбатах «Ядернай утары инфекция» Тихэй океан регионун бүтүүнүгэр түргэнник тэнийэр. Японияда итинки дойду нэһилиннэһэтин үстө өтө өлөрөр тыһыынчаттан тахса муниципалитеттара уонна сэтте префектуралара хабыллылар. Австралияда сүүстөн тахса муниципалитеттар уонна биһр штат байаларын зоналарын ядернайа сукуман биллэрдилар. Бэл, АХШ бөдөҥ байыаннай базалара баар Филиппиннэригэр алта куорат уонна үс провинция байаларын ядернайа сукуман аадыһылар. Ити процесс регион арытыагы госуларга солорон халта.

Советский Союз АХП-
рыттан уонна ардааны
атын державалартан уру-
та Тихэй океан согу-
руугу чааһын ядернайа
суох зонадан биллэринин
өйүүр уонна атын ядер-
най державалары кини
статутун биэр эбэтэр эл-
бэ оруттахтук хаччы-
һарга ыһтарар. «Биһиги
— дьабыта М. С. Горба-
чев. Владивостокиа —
ядернай сэрии саһын Ази-
яда уонна Тихэй океан-
га төһөтүн уонна элбэтэи
һиннин утары буюму оло-
поһ иһин турабыта».

А. БИРЮКОВ,
ССТА ырытчыта.

Интэриэһинэй эйгэшигэр
ЦИРКАҒА ТӨРӨӨТҮЛЭР

Анела тигр төрөөбүт дьһэнттөн ыраах сылдьан ийэ буолла. Кыһалар ортолоругар итинник буолааччы. Ол эрэри бу сырыннга специалисттар интэриэстэрини дьһаа «ууэ-дһиэр» тигр төрөөбүтэ тарта.

Үс эрвэн үүгүйгээр харамайдар «сирмэхтэр ортолоругтар» биһиги дайду бутугар саймай бодог. РСФСР үтүүлэх артида Вальтер Заплатиний салайагчдаах аттракцион каттааччылзырын олодор үерүүдэх сүлсүгүрүү

адаллылар. Кини бөлөҥө көрдөөх жылтырааннар күн сиргэр көстүхтэрин аайынан Новокузнецк куоракка гастролга кэлбитэ. Металлурдар куораттыгар түөр атахтаах кырачааннар циркага дебюттара буолла. Билигин, кырдыга, байлара байалары — үчүгэйкээн тийиһирээһини «олимпикотоллор» даҕаны оралары уонка улахан дьонго барыларыгар тийтатыллар.

(CCTA көрр.)
ЗНСП

Новокузнецк

БИИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовой индекс 678700. Чурапчы с.
Карл Маркс уул. 12. ТЕЛЕФОНАРБЫТ: редактор—21-332,
отделлар—21-265, уопсай—21-505.

Норцот талааннаахтара

ОБУОР ТЫЛЫНАН ОЙУУЛААН

[illegible]

Игнчмэлээх сөвүү-махтайны үлүсэнигэр байм-
таран, Анна Гаврильенианы тог эрэ культура үлэ-
хиттеригэр, эбэтэр истинниэнтэ холууруохха өсп.
Кийи туһунан саба бырадан толкуйдаанын барыта
сол түбүбэр буолбатах. Бу—номоор, холку байа-
лаах кийи сатаан тыла буудлан өссө «эмээхсин»
диабэт дьахтара уһундук бодоруһан, истинник сө-
пөргөһөн истэх аайы сыыйа арыллар—байата хаа-
ма сылаар таабырын.

— Игн бүлгэн бэлэр манна нустар тэхсан нун уотугар сөбүлээн сыламньамдара үнү. Ол нһиң Салтайар Тумуд днн ааттаабытар. — днн Ааныс-жа дьодус сымр сннннгэс быа суолун оро дабайн нһиң нарыл кэпсээнн салгыыр. Сотору Чурапчы сэлэнньэтин биыр кнөн туттуутугар кубулуйбут та-нара дьлөгүгэр нгтлэлэ түһүбүт. Манна билиннн кырааы үрөтөр бартыахы музей үлүһннр. Анна Гаврилевна тус олофтор уонна көмүс иллэнннр эй-гэбэ апаабыт кэппики сылларыгар бу музей бы-һаччы сабыдыала туюктааар да улаханын махта-на бэлэттиир.

Онцуга да чакчм бичимлаах: бэл музей утгир-
турар нини днэтэ дээрэкээн онгохуутунан атыгтар-
тан ураты. Ву днэши олохтоохтор «музей филиал
днээн» мээндэ дэвтээбэтэх буолуохтаахтар... Дэ-
лээ, айыах сыйлаадыга Чуралчыга нэлэ сымды-
быт кыраайы уэрэтээччилэр музейи нэрен тахса-
нган, харахтарын хатаан ниннээс устан, Кини те-
левидениеннэрдөрүүхтэрэ дуо? Хага, ону Анна
Гаврильеана билбэтэгин ааһан, көрбөтөх да хомол-
толоох. Ол ээрэри көрбүтгэртээн истан итэйдэн ту-
рардаах. Кини нэргэнэ кырдыаас учуутал, сэрп
ветерана Н. А. Петров ити музейга кочегарына
үлэлээбитэ 14 сыл буолла. Оттон Анна Гаврилье-
на нэрен тарбахтарын туоһулуур: ээлтэ тиган та-
настар, оёуу-бичик нуруубалар, оёуор-мандар кы-
бурдэр, кыбыттылаах шэргэллэр, өрүү сөрүөлэ-
уонна чаплараактар—хаһан наада буолла да, б
музейга көһөн тахсан соёмүр быыстаниада куб-
луйар илээлэхтэр

«Музей фильминан» сүрхтэмнэг чааһына дьлэ харады манһыгтар тас көстүүтэ, түнүүктэ нөгүс үүнээрнн сибэкки татаркэй эминньэди, с раадатын, өссө эдбөө арэнэрч ийрдэ бынгарар, уугайрга дылы. Олбур иһэ голору араас үүнээй Тейлиңада — оғурсу, кирээдэдэ — хапчыгыста, ото көөх санһэрзентэр, сайынтыг сибэккиилэр, збитн иирэ талахха маарыннылар ылгархай отонлоох с буруунгу бузна. Уһаайба аҥара сиргэ, туһуга сүрдэххэ үүстүк-үдэлһин туһута... Итинн тэнэ дь бүс халһаһын тутуулэр эргиччи бары да мынды киэртөннөлөөхтөр.

Дына итэ — хаһайыка чакчы да саха прикладнаа искусствоһун маастара буоларын хэрэһинир: туһунуттан айыһар, оронуттан остуолутар тийэ-оһуор миһир, тыллынан сэлэргинер ымахтаах. Норуот талааннарыттан биирдэһэ А. Г. Николаева эл.

[illegible]

А. Г. Николаева снпигт холдуул маастарчистиба-
лаах бэры уран тарбахтаахтар снэрдүрүнэн байыа
содулүүр тусла суоллаах-нистээх. Кини улэтин апар
студини уратытынан оһурууоу кытта сеп түбүни-
лэрий, ниирдэни таба дүөрөлэлэһини баһылаабыта
буолар. Оһуохи кини хаһан да, кини хараһын хаһан
ылар, алларгытар, «Ыһыһыһы дэргэлээн үккүтэ»
өмтө дьулуһнат. Ол өмүтүгэр кини көрөн дьуһууу-
гэ баһатын кылбыч тапталын, үккү кымыс оһулуу,
сэмэй өмү нарыч оһуору кытта дьуөрөлэлэһинэн
бэлиһинэн сатыыр.

Маастар ити кутум туттарбыт атыттартан ураты суолун үлэҕэ уһуллукчу дьулурууна өрө сайыһа-рай, ситири баһылыгы баһалаах. Ону тэҥэ прикладной искусство төрүтүн үөрэтэн хос тилиннэрин-гэ, аныгылыы савтардан байытыыга, киингик про-пагандалааһыыга уопра ычаты наставнистыгы үө-рэтингэ—кэскиллээх быһааннаарын, 80-ча экспона-ты көрдөрүүн быһагытар, сиздэрэйдик үлэстэр Ити багыттан савдйтаран киин ааспыт үөрэх ды-лыгар орто асуула VI «г» ыһаһаһыгар үөрэхки-9 ыһаһа «Сырныс» куруһуотар түмүн үөрөһинтэ Савсны кинигула өгө айар дьобурун республика-тааһи көрүүтэ ыһаһи куруһуота Вочуотунаһи гра-мотаһи наһараадалаһиыта.

Анна Гаврильевна бойотни бу дьярында уһуйбут утуолдох наставнигынан музей уруксу директору Е. А. Пермякованы аарар. 1979 с. киби салалыыт «Дьэргээнэ» куруһуонгар дьярытынан, аан бастаан драм матырыйаалтан кыбытылдах саахыматтыы аттаран тийит суумката, хорукка, оһуор, түүлэххэ ийэргэллэххэ сэлээнчигэ, мозанка ат тэрилэ, иил сэлээнчигэ, аппликация кэбүөрэ, ийэргэл сабыыла-ра, о. д. а. үлэлэрэ оройуонугар биирээнан, Амма-да буолбут зональнай фольклор фестивалыны иккис турууга тийэс кыттыбытара.

Уруктуттан да ыраланн истэнэ үөрүйэх бэйэтэ, куруһуонка кыттан, дьүөгэлэрин көөр ити дьыл өртөн бутуһу бутутун толонор гына тахсыылаахтын истэммитэ Норуокка: «Дьахтар 50 сааһыгар иккиннн эдэрнэр түһэр» дигэн көр-кулүү былаастаан ос хоһоноо баарынын, саас ортотоох хаһаайкалар түмсэн куотуспут курдук истэнэн, быыстапкаларга кыттар түһүлгэлэрэ улам кэнээн, ыырлара мараатан испиэ, Анна Гаврильевна 1980 с. республика дьахталлары VII съёһигар сарын чаппараагынан, кулуһун сөрүөһүн, ылл дэйбиниринэн, кыбытыылаабы көбүөрүһүн, саха национальнай көстүүмүнэ кытытабыта уонна типографияда киниэммит 30-ч истэннэһиннээх «Оһуор» куруһуогу 2 сыл салаабыта Оһно үөрэммиттэр: Т. И. Коркина, Д. С. Козлова, А. В. Алексеева билигин «бэйэлэрэ бэртэһэй маастардар. Салгын 1982 с. прикладное искусство сайыннарыы республикатаабы практичеснай конференциятын, 1983 с. Ньурбада куйтуура искусствотын нэдиэлэтин, 1985 с. Якутскайга Москвага, ырааттыы Монголияга Улуу Ийаһыл 40 сылын быыстапкаларыгар ситиһиннээхтин истэннэ. Оттон 1984 с. кулуу тутарга оройуоннаабы ыраабы үөрэтэр музейга 5 сыллаах утумнаах дьырык түмүгүн туоһулуур сиппит-хоннуут мааста А. Г. Николаева персональнай быыстапкага туруулулубута.

Кини 1979—1986 сс. айбыт 90-ча мьандыр отууларьтан бьлгитин "Турапчыга кьыраайы уората Ньурбада «Норуоттар дотордохуулары», Инутега оьуулуур-дьуьунуур кьусьетто, Чьорькьохлоллит-сьыллыа, Суэдальга Буттун Союэталарь прьинла ной кьусьетто музейдарьтар кьорьохкэ соп. Итин тьинэ бьйыл саас чанпаразьгын компьлега, кьыл с дьэппэтэ уонна сьорьотэ, мьазинна кьыуэр Монголига кьорьорьулунна. Оттон кулуьун сьорьотун Монголига чала сьылдар партьйьазь делегация са норуотун уруксьутун сьэртинир сопун сьувьинир бьлгьитиннаа сьаналаан илдээ сьарьбьта.

Хас биирдийн оюулук бэйэтэ туспа мелодияла
ырыа тэнэ, маастар нэбиһитин иүүһүн, миннэ ту
хтисан бадарбытын туһунан дүрүгэ толкуйга сирди
лэр. Ону норуотка тириэрдэргэ оҕураалар сииктэр
номотунан үйэтитиллэбит сааһан сайын илдьит
рэ чаппараактар, сүктэр кыыс килбик үөрүүтүн и
риһини көстүүмүр, олорго абыланын муньуум
хомуһуннаах оһуордар дьин бэйэлэрин урут түй
кырдыктаахтык сэлэргинилэр, Анна Гаврилье
уонунан сыыларга оҕо гынан бүөбөйдэбэит оһуу
лигэ Саха АССР културатын министрствоты
ПССУОС уонна ЫВСЛКС обкомун киниз Вождю
най грамоталарынан уонна дипломнарынан, оһу
кэ Бүтүн Союзтаагы самодеятельной художествен
айымныыларын нөрүүнү тэрибэр Комитетын дипло
нан уонна туска аныһынар лауреат аныһыан
араадалаһымта. Ити кини араас сыллара эл
түүһүлгө кыттан ылбыт ситиһиилэригэр бөдөн
эргэ аһынныбыт. Ону тэиз бары бэйэтэни тэиз
тэрин курдук, кини түөлхү киригэрэ мобилей
уонна «Үлэ ветерана» медаллар бэйэлэрэ «ту
оһуор» буолан күлүмнээхлэр,

Е. ТИМОФЕЕВА
СРС Журналистары союзун чилири

Редактор Н. Е. МАКАРОВ.

«Сага олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.